

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2011.4.13.
SEC(2011) 483 végleges

A BIZOTTSÁG SZERVEZETI EGYSÉGEINEK MUNKADOKUMENTUMA

A HATÁSVIZSGÁLAT ÖSSZEFOGLALÁSA

Accompanying document to the

**Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács rendelete
az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített
együttműködés végrehajtásáról**

valamint

**Javaslat: a Tanács rendelete az alkalmazandó fordítási szabályokra való tekintettel az
egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített
együttműködés végrehajtásáról**

{COM(2011) 215 végleges}
{SEC(2011) 482 végleges}

1. BEVEZETÉS

A szabadalmak az innováció révén fontos szerepet játszanak a gazdasági növekedés előmozdításában. A kutatásba (K+F) történő beruházások az Unió GDP-jének 1,9%-át teszik ki¹, és a működő szabadalmi rendszer alapvető fontosságú ahhoz, hogy ez a beruházás gazdasági növekedést generáljon.

Napjainkban azonban a szabadalmi oltalom Európán belül túlságosan fragmentálódott. Az Európa 2020 stratégia² és az egységes piaci intézkedéscsomag³ egyaránt prioritásként határozza meg a tudáson és innováción alapuló gazdaság megeremtését. Mindkét kezdeményezés a vállalkozások innovációs tevékenysége keretfeltételeinek javítását tűzi ki célul az uniós tagállamokon belüli egységes szabadalmi oltalom létrehozása révén.

Annak ellenére, hogy széles körben elismerik, hogy az európai vállalkozások az egységes szabadalmi oltalom hiányában versenyhátrányba kerülnek, a Versenyképességi Tanács 2010. decemberében csak megerősíteni tudta⁴, hogy olyan áthidalhatatlan nehézségek állnak fenn, amelyek az egész Unióra kiterjedő szabadalmi oltalom belátható időn belüli létrehozását lehetetlenné teszik. Ezt a nyilatkozatot követően 12 tagállam megerősített együttműködés létrehozását kérte az egységes szabadalmi oltalom területén. A Bizottság ezt követően a Tanács elé terjesztette a megerősített együttműködésre való felhatalmazásra vonatkozó javaslatát⁵, amelyet követően újabb 13 tagállam jelezte, hogy csatlakozni kíván az együttműködéshez. Az Európai Parlament február 15-én hozzájárult a megerősített együttműködés elindításához⁶, a Versenyképességi Tanács pedig március 10-én fogadta el a felhatalmazásról szóló határozatot⁷. A hatásvizsgálati jelentésnek tehát a Tanács felhatalmazásról szóló határozata által megszabott feltételeket is figyelembe kell vennie. Ez a jelentés nem foglalkozik továbbá a szabadalmi jogviták rendezésének egységes rendszerével, amelyet párhuzamos munkafolyamattal alkotnak meg, és amelyről egy másik jogi aktusban rendelkeznek. A hatásvizsgálati minőségi bizottság 2011. február 25-én kedvező szakvéleményt adott ki.

2. HÁTTÉR – A JELENLEGI EURÓPAI SZABADALMI RENDSZEREK

Az Unión belül a szabadalmi oltalmat jelenleg a tagállamok nemzeti szabadalmakat biztosító nemzeti szabadalmi hivatalain vagy az Európai Szabadalmi Hivatalon (EPO) keresztül lehet megszerezni.

Ha a szabadalom bejelentője „európai szabadalmat” kíván bejelenteni, a bejelentéssel az EPO foglalkozik az Európai Szabadalmi Egyezményben (ESZE)⁸ meghatározott eljárásoknak megfelelően. Az ESZE központosított eljárásokat alakított ki az európai szabadalmak

¹ Eurostat, 2008 évi adat.

² COM(2010) 2020.

³ COM(2010) 608 végleges/2.

⁴ 17668/10. sz. sajtóközlemény.

⁵ COM(2010) 790.

⁶ P7_TA(2011)0054.

⁷ A Tanács 2011/167/EU határozata (2011. március 10.) az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködésre való felhatalmazásról, HL, L 76., 2011.3.22., 53. o.

⁸ <http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/html/epc/1973/e/ma1.html>

keresésére, vizsgálatára és megadására angol, francia és német nyelven. A szabadalom megadása és meghirdetése mindazonáltal nem jelenti annak automatikus hatálybalépését. A szabadalmat először hitelesíttetni kell mindazon országokban, ahol a szabadalom jogosultja szabadalmi oltalmat igényel, más szóval az európai szabadalmat „át kell váltani” nemzeti szabadalmakra.

3. PROBLÉMAMEGHATÁROZÁS

Az európai szabadalmak keresésére, vizsgálatára és megadására szolgáló eljárás jól működő, és az európai és harmadik országokból származó bejelentők által széles körben elfogadott eljárás. Ezt a szabványosított eljárást mindazonáltal a szabadalom megadását követően különféle összetett, szerteágazó és a vállalkozások számára fölösleges költségekkel járó kötelező eljárások egészítik ki. Ez a hatásvizsgálati dokumentum a szabadalmi oltalom megadását követően jelentkező problémákkal és azok lehetséges megoldásaival foglalkozik.

3.1. 1. probléma: A szabadalmak fordításával és meghirdetésével kapcsolatos magas költségek

Az európai szabadalmak megadását követően alkalmazandó nemzeti hitelesítési követelmények közé tartozik a szabadalom lefordíttatása, közzétételi díj megfizetése, és különféle formai előírásoknak való megfelelés. Ha a szabadalom jogosultja bármely fenti követelménynek nem tesz eleget, az európai szabadalom az adott államban eleve érvénytelennek minősül. A költségekhez a szabadalmi ügyvivők díjai is hozzáadódnak.

Annak ellenére, hogy a londoni egyezmény⁹ egyes tagállamokban csökkentette a hitelesítéssel járó költségeket, a hitelesítés teljes költsége 3 tagállamban történő hitelesítés esetén (DE, FR, UK) 680 EUR; 13 tagállam esetén eléri a 12 500 EUR-t, ha pedig egy szabadalmat az egész Unióban hitelesíttetni kívánnak, akkor a 32 000 EUR-t. Becslések szerint a hitelesítés tényleges költsége uniós szinten eléri az évi 193 millió EUR-t.

3.2. 2. probléma: A tagállamok közti különbségek a szabadalmak fenntartása tekintetében

A szabadalom jogosultjának évente megújítási díjat kell fizetni minden országban, ahol a szabadalmat hitelesítették. A díjak nemfizetése esetén a szabadalom érvényét veszti, és szabadon felhasználhatóvá válik. A megújítási díjak mértéke tagállamonként igen eltérő. A különböző országok nemzeti jogában ráadásul több olyan kiegészítő rendelkezés is található, amelyek több tagállamban fölöslegesen megnehezítik a szabadalmak fenntartását. Eltérőek a díjfizetési határidők, még mindig nem lehet mindenhol banki átutalással fizetni, egyes országokban kötelező szabadalmi ügyvivő kijelölése, és a nemzeti szabadalmi hivatalokkal gyakran csak az adott ország nyelvén lehet kommunikálni. Becslések szerint a fizetéssel kapcsolatos technikai segítségnyújtás tíz év alatt felhalmozódó költsége elérheti a 61–81,2 millió EUR összeget.

⁹ Megállapodás az Európai Szabadalmi Egyezmény 65. cikkének alkalmazásáról („londoni egyezmény”), elfogadva: 2000. október, *Az Európai Szabadalmi Hivatal Hivatalos Lapja 2001, 550. o.*

3.3. 3. probléma: Az átruházások, engedélyek és egyéb jogok nyilvántartásával kapcsolatos ügyintézés bonyolultsága

A szabadalmak megkönnyíthetik a technológiai piacokon zajló tranzakciókat: tulajdoni jogcímként adhatók és vehetők, vagy – ami még gyakoribb – licencszerződések tárgyát képezhetik. Az átruházásokat és a jogokat a nemzeti szabadalmi lajstromokban tartják nyilván azokban az országokban, ahol az adott szabadalmat hitelesítették. A nyilvántartásba vételhez a tagállamok több mint felében szakmai ügyvivőt kell kijelölni. Egy 5 országra érvényes szabadalom nyilvántartásba vételének költsége a tagállamokban felmerülő különféle eljárási díjakon felül elérheti a 2000–2500 EUR összeget. Mindezekon felül a szabadalmi nyilvántartásba vételhez, a tanúsítványok megszerzéséhez stb. szükséges benyújtandó dokumentumok fajtáira vonatkozó követelmények is rendkívül sokfélék.

3.4. Következmény: drága az egész Unióra kiterjedő szabadalmi oltalom

Ennek következtében az egész Európára kiterjedő szabadalmi oltalomhoz hozzájutni sok feltaláló és vállalkozás számára túlzottan költséges és bonyolult eljárást jelent. Különösen a kkv-k részesítik gyakran előnyben újításaik informális (pl. titoktartással történő) védelmét.

Am még azokban az esetekben is, amikor európai szabadalmat igényelnek és adnak meg, azt többnyire csak a szabadalom jogosultja által kiválasztott néhány országban hitelesítik. Az európai szabadalmakat jelenleg átlagosan 5 tagállamban hitelesítik¹⁰. A hitelesítések száma még csökkent is az elmúlt 15 évben¹¹. A szabadalmak fenntartásával, illetve a jogok és engedélyek nyilvántartásával járó adminisztratív terhek és az ügyintézés bonyolultsága további fölösleges költségeket okoz a feltalálók és a vállalkozások számára, beleértve azokat is, akik szabadalmi információhoz kívánnak jutni.

A szabadalmi oltalom széttöredezettsége a szabadalmi jogok érvényesítését is megnehezíti. Ha az áruk olyan tagállamon keresztül lépnek be az Unióba, ahol valamely szabadalom nincs hatályban, a szabadalom jogosultja nem hagyatkozhat arra, hogy az EU Vámkódexe feltartóztatja a vélelmezhetően szabadalombitorlással összefüggésbe hozható árukat¹².

Ez a helyzet jelentős nem kívánatos hatásokkal jár a belső piac működésére. Azon kívül, hogy hozzájárul a piac töredezettségének fenntartásához, az európai vállalkozások innovációs tevékenységére, fejlődésére és versenyképességére nézve is kedvezőtlen hatásokkal jár.

4. SZUBSZIDIARITÁS

Az EUMSZ 118. cikke rendelkezik az Európai Unió területén egységes oltalmat nyújtó, európai szellemi tulajdon-jogok létrehozásáról és a kapcsolódó nyelvi szabályozások megalkotásáról. A fentiekben ismertetett problémák kizárólag uniós szinten kezelhetők egy olyan megoldás révén, amely drasztikusan csökkenti a jelenlegi fordítási és adminisztratív követelményeket. Uniós fellépésre van szükség, mivel uniós jogi aktus hiányában a tagállamok nem volnának megfelelő mértékben képesek a szabadalmakkal kapcsolatos, több tagállamra nézve egységes joghatást megvalósítani. A megoldási lehetőségek elemzése során figyelembe vettük az arányosság követelményét.

¹⁰ Roland Berger Market Research: Study on the Cost of Patenting, 2004. augusztus.

¹¹ van Pottelsberghe, Danguy: Economic Cost-Benefit Analysis of the Community Patent, 2009.

¹² A Tanács 1383/2003/EK rendelete, HL L 196., 2003.8.2., 7-14. o.

5. CÉLOK

A probléma meghatározását követően ennek a javaslatnak az általános célja az egységes piac működésének erősítése, valamint a növekedés és az innováció ösztönzése. Ezek a célok a kkv-k szabadalmi oltalomhoz való hozzáféréseinek megkönnyítése, a szabadalmak hitelesítési körének bővítése és az információk terjesztése révén érhetők el (konkrét célok).

A fenti célokat csak akkor lehet megvalósítani, ha csökkennek az európai szabadalmi oltalom megszerzésével járó költségek, különös tekintettel a fordítási és közzétételi költségekre, és egyszerűbbé válik a szabadalmak fenntartása (megújítása) és az átruházás, az engedélyezési megállapodások és egyéb jogok nyilvántartásba vétele.

6. SZAKPOLITIKAI LEHETŐSÉGEK ÉS AZOK ELEMZÉSE

A szakpolitikai lehetőségek az alábbi kritériumok alapján kerültek mérlegelésre: hatékonyság, költségcsökkentés, egyszerűsítés és politikai kivitelezhetőség. Azok a tagállamok ugyanakkor, amelyek felkérték a Bizottságot, hogy tegyen javaslatot az egységes szabadalmi oltalom területén megvalósítandó megerősített együttműködésre, az együttműködés körét és céljait is jelezték. Az alternatívák mérlegelése során ezeket az előfeltételeket is figyelembe kellett venni.

6.1. 1. forgatókönyv (alapforgatókönyv) – a Bizottság nem hoz intézkedést

Ebben az esetben a jelenlegi európai szabadalmi rendszer változatlan marad. Az egyedüli pozitív fejlemény az lehet, ha még több tagállam csatlakozik a londoni egyezményhez. A csatlakozás azonban nemcsak nem kötelező, hanem hosszadalmas és bonyolult eljárás is. Ez a megoldás nem hatékony, mivel nem ad választ a jelenlegi európai szabadalmi rendszer hiányosságaira. Nem eredményezne sem költségcsökkentést, sem egyszerűsítést, hiszen nem szüntetné meg a hitelesítéssel, megújítással és nyilvántartásba vétellel kapcsolatos problémákat. Ez a lehetőség nincs összhangban továbbá a Bizottság és a Tanács jelenlegi szabadalmi rendszerrel kapcsolatos problémák kezelésére vonatkozó politikai kötelezettségvállalásával sem.

6.2. 2. forgatókönyv – a Bizottság a többi uniós intézménnyel együtt tovább dolgozik a 27 tagállamra kiterjedő uniós szabadalom megvalósítása érdekében

Ennek az alternatívának a választása esetén a Bizottság – a Tanáccsal és az Európai Parlamenttel közösen – tovább dolgozna a valamennyi tagállamra kiterjedő európai szabadalom megvalósítása érdekében, azaz folytatná a közösségi szabadalomra¹³ és a fordítási követelményekre¹⁴ vonatkozó bizottsági javaslatokon alapuló megbeszéléseket. Ennek az alternatívának a révén a kezdeményezés céljai teljes mértékben megvalósíthatóvá válnának. Jelentős költségcsökkentést eredményezne, hiszen a fordítási költségek az egész Unión belül 680 EUR-ra csökkennének, és nem kellene külön fizetni a hitelesítésért. A teljes megtakarítás elérhetné az évi 159 millió EUR-t. A megújítási díjakkal kapcsolatos technikai segítségnyújtás költségének kiküszöböléséből tíz év alatt 49–65,2 millió EUR megtakarítás volna várható. Mivel a megújítási díjak fizetése és kezelése, valamint a szabadalmak és a kapcsolódó jogok nyilvántartása központilag történne, ez a forgatókönyv jelentős

¹³ COM(2000) 412.

¹⁴ COM(2010) 350.

egyszerűsítést eredményezne. Ez a lehetőség ugyanakkor politikailag kivitelezhetetlen, mivel a Tanács ismételt próbálkozásai ellenére sem tudott egyhangú megállapodást elérni a nélkülözhetetlen fordítási követelményeket illetően.

6.3. 3. forgatókönyv – a Bizottság javaslatokat terjeszt elő a megerősített együttműködés végrehajtásáról szóló rendeletre

E forgatókönyv választása esetén a Bizottság az egységes szabadalmi oltalom területén megvalósítandó megerősített együttműködés végrehajtásához szükséges javaslatokat terjesztene elő. Az egységes szabadalmi oltalom az ebben a keretben együttműködni kívánó 25 tagállamra vonatkozna. Ezek a tagállamok alkotják az Unió területének 79%-át, és ezekből az országokból nyújtják be a bejelentések több mint 92%-át. Az egységes szabadalmi oltalom választható volna a felhasználók számára, és a szabadalmak jelenlegi európai és nemzeti szabályozási rendszereivel párhuzamosan működne. Jelentősen csökkennének a szabadalmi oltalom költségei és az ügyintézés bonyolultsága. Az ezzel a megoldással járó előnyöket minden szabadalom jogosultja egyenlően élvezné, függetlenül attól, hogy a megerősített együttműködésben részt vevő vagy részt nem vevő országokban rendelkeznek székhellyel vagy lakóhellyel.

Bár ez a megoldás nem járna a 2. forgatókönyvvel járó összes előnnyel, mindenesetre hatékony volna és pozitív hatással lenne a szabadalmak európai szabályozási rendszerének felhasználóira. A megújítási díjak fizetése és kezelése, valamint a szabadalmak és a kapcsolódó jogok nyilvántartása a részt vevő tagállamok területét illetően az EPO révén központilag történne. Tíz év alatt a befizetésekkel kapcsolatos technikai segítségnyújtási díjakat érintő megtakarítás szabadalmanként elérhetné az 5760–7680 EUR összeget, ha a megerősített együttműködésben 25 tagállam venne részt. A részt nem vevő országokban a szabadalmakat továbbra is külön-külön kellene kezelni.

6.3.1. 3.1. lehetőség – a Bizottság a 2010. június 30-i javaslatával megegyező javaslatot tesz az egységes szabadalmi oltalom területén alkalmazandó fordítási szabályokra

Ennél a lehetőségnél a Bizottság az uniós szabadalommal kapcsolatos fordítási rendszerre vonatkozó javaslatával megegyező javaslatot tenne az egységes szabadalmi oltalom területén alkalmazandó fordítási szabályokra. A szabadalom jogosultja benyújtaná az EPO-hoz az igénypontoknak az EPO másik két hivatalos nyelvére elkészített fordítását. További fordításokra (jogvita esetét kivéve) nem volna szükség. A megerősített együttműködés területén a szabadalmak átlagos költsége 680 EUR lenne. Az EU egész területére szóló szabadalmi oltalom költsége a mai költségek 15%-át tenné ki (25 részt vevő tagállam esetén). A teljes megtakarítás elérhetné az évi 58,5 millió EUR-t. Bár ez a lehetőség költséghatékony volna és jelentős egyszerűsítést eredményezne, a Tanácson belül nem talált elegendő támogatásra. A megerősített együttműködés elindítását kérő tagállamok a végrehajtási rendeletekbe fel kívánnak venni egyes, a fordítási szabályokkal kapcsolatban a belga elnökség által javasolt elemeket. A megerősített együttműködésre való felhatalmazásról szóló tanácsi határozat tervezetére vonatkozó javaslat több, e tekintetben lényeges elemet is tartalmaz. Ez a megoldás tehát politikai szempontból nem kivitelezhető.

6.3.2. 3.2. lehetőség – a Bizottság a 2010. június 30-i javaslatán alapuló és a Tanács által megvitatott kompromisszumos javaslat egyes elemeit is tartalmazó javaslatot tesz az egységes szabadalmi oltalom területén alkalmazandó fordítási szabályokra

Ennél a lehetőségnél az említett fordítási szabályok a belga soros elnökség 2010-ben előterjesztett kompromisszumos javaslatában szereplő egyes elemekkel egészülnének ki a Bizottságot a megerősített együttműködés elindítására vonatkozó javaslatról szóló rendelkezésre felszólító tagállamok kérésének megfelelően. A nyelvi követelmények alapvetően megegyeznének az ESZE-ben meghatározott követelményekkel. A fentiekén kívül egy átmeneti időszakban a szabadalmak jogosultjai számára további költségeket eredményező kiegészítő fordítási követelményeket alkalmaznának. Az egy szabadalomra jutó teljes fordítási költség ennek megfelelően az átmeneti időszakban kb. 980 EUR és 2380 EUR között mozogna a megerősített együttműködés területén. Jó minőségű gépi fordítások rendelkezésre állása esetén a fordítási költség 680 EUR-ra csökkenne. Az EU egész területére szóló szabadalmi oltalom költsége a mai költségek 20%-át tenné ki (25 részt vevő tagállam esetén). A teljes megtakarítás elérhetné az évi 50 millió EUR-t. Ez a lehetőség várhatóan jelentős politikai támogatást élvez majd.

7. AZ ALTERNATÍVÁK ÉS HATÁSAIK ÖSSZEJETÉSE

Az alternatívák összehasonlítása során a hatékonyságra, költségcsökkentésre és egyszerűsítésre vonatkozó kritériumok alapján a 2. forgatókönyv éri el a legmagasabb pontszámot. Ugyanakkor a 3. forgatókönyv is jelentős előnyökkel jár és lényeges megtakarítást és egyszerűsítést eredményez az európai és harmadik országokból származó felhasználók számára.

Az uniós szabadalom létrehozásának (2. forgatókönyv) lenne a legpozitívabb hatása a belső piacra, a szabadalmi információk felhasználóira és a fogyasztókra, mivel a belső piac egészét integrálná a szabadalmi oltalom vonatkozásában. Ugyanakkor a 3. forgatókönyv nemcsak a részt vevő tagállamok, hanem a részt vevő és a részt nem vevő országok közötti integráció szintjét is növelné. A megerősített együttműködés végrehajtásával jelentősen csökkenni fog az EU egészére kiterjedő szabadalmi oltalom megszerzésének átfogó költsége és bonyolultsága, tehát várhatóan több feltaláló folyamodik majd szabadalmi oltalomért a megerősített együttműködésben egyébként részt nem vevő tagállamokban is.

A magasabb fokú integráció pozitív hatással jár a fogyasztók árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáféréseire. A fokozott piaci integráció javítja a határokon átnyúló kereskedelmet és megkönnyíti az áruhamisítás elleni küzdelmet. A szabadalmak az EPO által történő, központosított nyilvántartásba vétele és közzététele megkönnyítené az ismeretek terjesztését és pozitív hatással járna az innovációra.

A szabadalmakhoz való egyszerűbb és olcsóbb hozzáférés Európában valószínűleg növeli az innovatív kkv-k számát. A kkv-k fontos szerepet játszanak a munkahelyteremtésben; a magánszektorban működő munkahelyek 2/3-át biztosítják¹⁵. Az új vállalkozások számának növekedése tehát várhatóan pozitív hatással volna a munkahelyteremtésre is.

¹⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/index_en.htm

Bár gazdasági szempontból egyértelműen az uniós szabadalom volna a leghatékonyabb megoldás, a tíz éve folyó tárgyalások alapján elmondható, hogy ez a forgatókönyv politikailag nem kivitelezhető. A 3. forgatókönyv elemzése jelzi, hogy annak előnyei is nagyon jelentősek volnának. Bár költséghatékonysági szempontból a 3.1. lehetőségénél felvázolt fordítási rendszer volna a legkedvezőbb, a megerősített együttműködésben részt vevő tagállamok között valószínűleg a 3.2. lehetőség élvezi a legszélesebb körű támogatást. Ennek megfelelően a 3. forgatókönyv keretében megvalósuló 3.2. lehetőség az előnyben részesített opció.

8. NYOMON KÖVETÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A Bizottság az alkalmazás kezdete után öt évvel felülvizsgálja a jogszabályok alkalmazását, különös tekintettel az átmeneti fordítási szabályokra. A Bizottság évente ellenőrzi továbbá az innováció feltételeire, a szabadalmak számára és az azokkal kapcsolatos költségekre vonatkozó mutatókat.